

**Довідка про підсумки виконання
Програми економічного і соціального розвитку Чернігівської області
за 2019 рік**

Робота обласної державної адміністрації разом з іншими органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, керівниками суб'єктів господарювання спрямовувалась на вирішення актуальних питань життєдіяльності регіону, виконання завдань Програми економічного та соціального розвитку, бюджету області.

Чернігівщина демонструє високі результати за загальним рейтингом моніторингу процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування – станом на 10.01.2020 займає 3 місце. Функціонує 50 *об'єднаних територіальних громад* (13 міських, 19 селищних, 18 сільських). Право на визначення територіальної основи місцевого самоврядування в області реалізували 377 місцевих рад (66,2% від загальної кількості рад базового рівня, станом на 01.01.2015), що охоплює 65,8% території області, де проживає 50,1% її населення.

За підсумками 2019 року *індекс промислової продукції* становив 89,9 %.

Зросли обсяги на підприємствах металургійного виробництва, виробництва готових металевих виробів, крім машин і устаткування (+28,3%), добувній промисловості і розробленні кар'єрів (+2,6%), з виробництва хімічних речовин і хімічної продукції (+3,0%), з виробництва гумових і пластмасових виробів (+0,9%).

Обсяги скоротились на підприємствах машинобудування (на 18,8%), текстильного виробництва, виробництва одягу, шкіри та виробів зі шкіри (на 18,0%), з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (на 18,0%), з виготовлення виробів з деревини, виробництва паперу та поліграфічної діяльності (на 9,5%), з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (на 7,1%).

Обсяг реалізованої промислової продукції за 2019 рік становить 34,1 млрд грн.

За 2019 рік *індекс виробництва валової продукції сільськогосподарства* становить 97,5 %, в т. ч. у сільськогосподарських підприємствах – 100,1 %, у господарствах населення – 90,4 %. Виробництво продукції рослинництва становило 97,4%, тваринництва – 98,0%.

Станом на 01.01.2020 зросла чисельність поголів'я свиней на 6,7% (до 189,9 тис. гол.). Разом з тим, чисельність поголів'я ВРХ зменшилась на 6,7% і становила 161,9 тис. гол., в т.ч. корів – на 6,1 % (до 92,9 тис. гол.). Поголів'я птиці скоротилось на 1,9 % до 3552,1 тис. голів.

У 2019 році намолочено майже 5 мільйонів тонн зернових та зернобобових культур. Рівень урожайності склав 65,2 ц/га.

Сільгосппідприємствами придбано 830 тракторів, понад 100 зернозбиральних комбайнів та більше 800 одиниць іншої високопродуктивної техніки та обладнання, як вітчизняного так і зарубіжного виробництва.

Зовнішньоторговельний оборот товарами за 2019 рік склав 1226,7 млн дол. США. Експорт зріс на 7,0% (до 807,4 млн дол. США), імпорт зменшився на 13,2 % (до 419,3 млн дол. США). Позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами склало

388,1 млн дол. США.

За 2019 рік в економіку області вкладено 8,5 млрд грн **капітальних інвестицій**, що на 2,0% більше порівняно з 2018 роком. Найбільше інвестицій освоєно у сільському, лісовому та рибному господарстві – 3,8 млрд грн (44,5% від загального обсягу) та промисловості – 1,5 млрд грн (17,2%), переважна більшість у цій сфері припадала на підприємства переробної промисловості – 1,1 млрд грн (12,5%), у будівництві – 710,7 млн грн (8,4%).

Станом на 01.10.2019 загальний **обсяг прямих іноземних інвестицій** становив 440,3 млн дол. США, що на 2,6% більше, ніж у відповідному періоді 2018 року. На підприємствах промисловості зосереджено 91,2% загального обсягу прямих інвестицій, у сільському господарстві – 4,6%. Іноземними інвесторами області виступили нерезиденти з 38 країн світу. Значний капітал внесено інвесторами з Великої Британії, Польщі, Кіпру, Нідерландів та Китаю.

Обсяг виконаних будівельних робіт за підсумками 2019 року склав 1887,6 млн грн, що у 1,5 рази більше, ніж за 2018 рік.

За 2019 року **в експлуатацію введено** 142,9 тис. м² житлових будівель, що в 1,5 рази більше, ніж за 2018 рік.

Проводилась робота по освоєнню коштів з державного бюджету на будівництво, реконструкцію, ремонт об'єктів соціальної сфери, зокрема:

- Державного фонду регіонального розвитку – використано 190,4 млн грн, (реалізовано 16 проєктів);

- субвенції на формування інфраструктури об'єднаних територіальних громад – 133,4 млн грн (за рахунок коштів зазначеної субвенції реалізовано 210 проєктів);

- субвенції для поліпшення транспортно-експлуатаційного стану мережі автомобільних доріг загального користування місцевого значення – 505,2 млн грн;

- субвенції на здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій (154,6 млн грн залишки, що утворились на 01.01.2019 та 133,5 млн грн 2019 року) – 288,1 млн грн;

- субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів, спрямованих на розвиток системи охорони здоров'я у сільській місцевості – 83,4 млн грн;

- субвенції на здійснення заходів, спрямованих на реалізацію природоохоронних проєктів – 11,83 млн грн;

- субвенції на забезпечення належних санітарно-гігієнічних умов у приміщеннях закладів загальної середньої освіти – 31,2 млн грн;

- субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на будівництво мультифункціональних майданчиків для занять ігровими видами спорту – 4,5 млн грн;

- субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на створення та ремонт існуючих спортивних комплексів при загальноосвітніх навчальних закладах усіх ступенів – 4,6 млн гривень.

За рахунок цих коштів та співфінансування з місцевих бюджетів здійснювалось будівництво, реконструкція та капітальний ремонт 620 об'єктів, з них: 187 об'єктів освітнянської сфери (загальноосвітні та дошкільні навчальні заклади); 63 – культури та спорту; 70 об'єктів сфери охорони здоров'я; 114 об'єктів сфери

житлово-комунального господарства (у т.ч. 11 водопостачання); 164 об'єкти освітлення та дорожнього господарства; 10 об'єктів соціальної сфери та надання адміністративних послуг, підтримки підприємництва; 12 – інші.

Також проводилась реалізація 350 проєктів по закупівлі комплектів обладнання і спецтехніки та 111 проєктів по закупівлі та встановленню спортивних та дитячих майданчиків.

Станом на 01.01.2020 в галузі *житлово-комунального господарства* на проведення заходів з ремонту водопровідно-каналізаційного господарства, модернізації (реконструкції) основного, допоміжного обладнання та мереж використано 98,5 млн гривень.

Рівень оснащення житлових будинків вузлами комерційного обліку теплової енергії становить 78,6 %.

За 2019 рік підприємствами, які надають послуги з централізованого теплопостачання на заходи з ремонту, модернізації (реконструкції) основного та допоміжного обладнання, теплових мереж використано 33,8 млн гривень.

Станом на 01.01.2020 в житловому фонді області налічується 4229 багатоквартирних будинків. В області створено 450 ОСББ, які обслуговують 504 багатоквартирних житлових будинки (12,0 % до загальної кількості багатоквартирних будинків). За 2019 рік їх кількість зросла на 68 об'єднань.

З метою підвищення рівня *енергоефективності* реалізуються ініціативи Уряду України щодо стимулювання населення до впровадження енергоефективних заходів. З початку 2019 року по Чернігівській області видано 652 кредити на суму 53,0 млн грн, у т.ч. 48 ОСББ на суму майже 36,0 млн грн. Відповідно до Програми стимулювання до запровадження енергоефективних заходів населення, об'єднань співвласників багатоквартирних будинків та житлово-будівельних кооперативів Чернігівської області на 2018-2020 роки з обласного бюджету відшкодовано 984,1 тис. гривень.

Протягом 2019 року в області введено в експлуатацію 5,55 МВт потужностей об'єктів альтернативної, відновлювальної енергетики, що виробляють електроенергію за «зеленим тарифом», у тому числі за рахунок встановлення сонячних панелей потужністю 3,79 МВт, що у 3,7 рази більше показника 2018 року.

У 2019 році вперше на території області юридичними особами побудовані три сонячні електростанції (ТОВ «Нікком-Солар» с. Малинівка Чернігівського району; два об'єкти ТОВ «Сонячна генерація» у місті Прилуки) потужністю 1,02 МВт.

ТОВ "Чернігівська генеруюча компанія" введено в експлуатацію нову когенераційну установку з виробництва електричної потужністю 0,490 МВт та теплової потужністю 0,739 Гкал енергії, яка працює на твердому паливі.

Станом на 01.01.2020 загальна потужність об'єктів альтернативної, відновлювальної енергетики в області, основним видом діяльності яких є виробництво електроенергії за «зеленим тарифом» становить майже 14,2 МВт. У 2019 році ними було вироблено майже 76,0 млн кВт/год електроенергії, що вдвічі більше, ніж у 2018 році.

Оборот роздрібної торгівлі (з урахуванням обороту фізичних осіб) за 2019 рік становив 19,3 млрд грн, що на 1,4 % більше рівня 2018 року. У розрахунку на одну особу реалізовано товарів на суму 19,2 тис. гривень. З початку року у сфері роздрібної торгівлі та ресторанного бізнесу розширили присутність,

розпочали діяльність понад 150 об'єктів.

Індекс споживчих цін в області у грудні 2019 року до грудня 2018 року становив 104,3 %.

За підсумками 2019 року підприємствами **автомобільного транспорту** та фізичними особами-підприємцями перевезено 1641,9 тис.т вантажів, що на 9,0% більше показника 2018 року. Вантажооборот збільшився на 5,8% і становить 1044,5 млн ткм. Пасажирським автотранспортом області перевезено 37,5 млн пас., що на 7,4% менше, ніж за попередній рік. Обсяг виконаного пасажирообороту зменшився на 0,7% і становить 542,5 млн пас.км.

У рамках реалізації обласної Програми **розвитку малого і середнього підприємництва** на 2017-2020 роки було організовано проведення майже 50 різноманітних заходів, семінарів, тренінгів, у т.ч. III Всеукраїнський Бізнес-фестиваль «Разом до успіху», Молодіжна школа бізнесу, «Дні юридичної допомоги», обласні ярмарок «Що може жінка» та Форум ділових та професійних жінок «WOMEN IN...» та багато інших.

Станом на 01.01.2020, за даними Головного управління Державної податкової служби в області, сплату всіх платежів до бюджету здійснювали 4389 малих підприємств, кількість зареєстрованих суб'єктів господарювання – фізичних осіб-підприємців становить 36285 одиниць. За 2019 рік було взято на облік майже 7,0 тис. суб'єктів підприємництва, з них 1048 од. - юридичні особи та 5911 - фізичних осіб – підприємців.

За 2019 рік надходження до місцевих бюджетів від діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва порівняно з 2018 роком зросли на 13,6 % і становили 2,8 млрд грн (48,3% від усіх податкових надходжень, що контролюються Державною податковою службою в області).

Продовжувалась робота щодо удосконалення системи надання **адміністративних послуг**, в тому числі безперебійного функціонування мережі центрів.

В області працюють 30 ЦНАПів, в тому числі 13 – в об'єднаних територіальних громадах, якими надано понад 745 тис. послуг, що майже на 17% більше ніж, за 2018 рік.

Вживались заходи щодо поліпшення якості та спрощення доступу до адміністративних послуг, відкрито 3 сучасних, модернізованих ЦНАПів, обладнаних за допомогою Програми «U-LEAD з Європою» меблями, офісною та комп'ютерною технікою з програмним спеціалізованим забезпеченням у Вертіївській, Бобровицькій та Куликівській ОТГ. Наразі ще 9 громад області проводять відповідну роботу в поточному році.

Впроваджено пілотний проєкт - відкрито 3 інформаційних пункти підприємця на базі ЦНАПів міст Чернігова, Ніжина та смт Козелець за підтримки Офісу розвитку малого і середнього підприємництва при Мінекономіки та FORBIZ.

Протягом 2019 року райдержадміністраціями, структурними підрозділами облдержадміністрації та підпорядкованими ним установами успішно проведено 8492 **донорові закупівлі**. Укладено договорів на суму 148,5 млн гривень. Економія коштів становить 22,1 млн грн або 12,9 %.

Протягом 2019 року на ринку праці перебувало на обліку та отримувало комплекс соціальних послуг 33,2 тис. безробітних громадян – на 3,6% менше, ніж

за 2018 рік. Забезпечено роботою 27,4 тис. громадян, зокрема, за направленням служби зайнятості знайдено роботу та повернуто до трудової діяльності шляхом працевлаштування на вільні та новостворені робочі місця 26,6 тис. осіб, в т.ч. 10,4 тис. офіційно безробітних.

Під особливою увагою є надання послуг та сприяння працевлаштуванню громадян з інвалідністю. За рік знайдено роботу 378 безробітним інвалідам, 81 особа набула нову професію або пройшла перенавчання, здійснено 162 направлення до тимчасової зайнятості – громадяни з особливими потребами брали участь у громадських та інших роботах тимчасового характеру. Особам з інвалідністю надано 7,4 тис. різноманітних профорієнтаційних послуг.

Ведеться активна робота щодо надання соціальних послуг демобілізованим військовослужбовцям, які повернулися із зони АТО/ООС та не мають роботи. Так, протягом 2019 року перебувало на обліку 620 колишніх військових, з них 146 осіб отримали роботу, 601 особа – отримала профорієнтаційні послуги, 13 – пройшли професійне навчання та перенавчання, 35 – залучено до тимчасової зайнятості; усі отримували комплекс соціальних послуг та належну відповідно до чинного законодавства допомогу по безробіттю.

Протягом 2019 року перебували на обліку 152 внутрішньо-переміщені особи, з них працевлаштовано 47 осіб, 148 осіб отримали профорієнтаційні послуги, 10 осіб набули актуальних на ринку праці регіону професій, 9 осіб взяли участь у громадських та інших тимчасових роботах.

Середньомісячна заробітна плата штатних працівників у грудні 2019 року становила 8851 грн (+10,6% до грудня 2018 року), за січень-грудень – 8206 грн і збільшилась у номінальному вимірі до 2018 року на 17,3%, у реальному – на 9,1%.

Загальна сума заборгованості із виплати заробітної плати зменшилась з початку року на 27,9 % і на 01.01.2020 становила 12,4 млн грн, в тому числі на економічно активних підприємствах – 11,3 млн грн (на 2,8% менше), на підприємствах, що призупинили діяльність – 1,1 млн гривень.

Вживались заходи щодо соціального захисту та соціального забезпечення населення.

Середній розмір пенсійних виплат (з урахуванням пенсійного забезпечення військовослужбовців та деяких інших категорій громадян) на 01.01.2020 склав 2764,36 грн, що в 1,7 рази перевищує прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність (1638,0 грн).

Станом на 01.01.2020 державні **соціальні допомоги** в області отримують 57,4 тис. осіб. На виплату всіх видів державних соціальних допомог спрямовано 1213,4 млн гривень. Субсидію на житлово-комунальні послуги отримували майже 140,0 тис. сімей. Право на пільги за соціальною ознакою мають 280,4 тис. осіб. Станом на 01.01.2020 для надання пільг на оплату житлово-комунальних послуг, придбання твердого палива та скрапленого газу спрямовано 284,4 млн гривень.

Особлива увага приділялася підтримці **багатодітних сімей**, яких станом на 01.01.2020 в області проживає 7155. У 2019 році право на користування пільгами отримали 1567 багатодітних сімей та 4667 дітей з таких сімей. Станом на 01.01.2020 близько 4,9 тис. багатодітних сімей скористались пільгами з оплати житлово-комунальних послуг, на придбання твердого палива та скрапленого газу

готівкою – 1,4 тис. сімей.

Протягом 2019 року близько 4,4 тис. багатодітних сімей звільнено від оплати за харчування дітей в загальноосвітніх закладах області, у 4,3 тис. сімей діти безкоштовно відвідують різноманітні гуртки та секції, 843 сім'ї (11,8 % від загальної кількості родин) отримали гуманітарну допомогу.

Проводилася робота з присвоєння багатодітним матерям почесного звання України «Мати-героїня». За материнську самовідданість, народження і зразкове виховання дітей, забезпечення умов для всебічного їх розвитку у 2019 році 23 жінкам області присвоєно почесне звання України «Мати-героїня».

За 2019 рік до **сімейних форм виховання** було влаштовано 323 дитини (48 – усиновлено, 194 – під опіку, піклування, 68 – у прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу, 5 – тимчасово у сім'ї родичів, знайомих, 8 – повернуто у біологічну сім'ю).

Протягом 2019 року до прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу влаштовано 68 дітей, створено 2 дитячих будинки сімейного типу та 21 прийомна сім'я. Всього станом на 01.01.2020 в області налічувалось 198 прийомних сімей та 27 дитячих будинків сімейного типу, в яких знайшли прихисток 511 дітей.

За рахунок коштів субвенції з державного бюджету придбано приміщення для створення 1 дитячого будинку сімейного типу у м. Чернігові, до якого влаштовано 5 дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування.

В **освітній галузі** в області функціонують 447 закладів дошкільної освіти. Протягом 2019 року відкрито новозбудований заклад дошкільної освіти №3 «Дитяча Академія» у м. Чернігів; Петрівський заклад дошкільної освіти «Струмочок» у Бобровицькому районі; Мохнатинський заклад дошкільної освіти «Малютко» у Чернігівському районі; дошкільний підрозділ Ніжинської гімназії №14 у м. Ніжин. Також надано ліцензію на право здійснення послуг у сфері дошкільної освіти (заклад дошкільної освіти «Мандаринка», м. Чернігів). Діють групи раннього розвитку дітей у приватних студіях міст Чернігова, Ніжина, Прилук.

Розпочали функціонувати 5 додаткових груп на 90 місць (на базі Юженського ДНЗ «Сонечко» у Парафіївській ОТГ, Кобижчанського закладу дошкільної освіти «Лісова казка» у Бобровицькій ОТГ, закладів дошкільної освіти № 2, 10, 14 у м. Чернігів). Завдяки проведеній роботі, в тому числі сприяння приватним ініціативам, створено додатково 681 місце для дошкільнят.

Відсоток охоплення дітей віком від 3 до 6 років становить 96,9%.

Вжито заходів щодо формування оптимальної мережі закладів загальної середньої освіти. До початку 2019/2020 навчального року мережу шкіл зменшено на 20, кількість малокомплектних шкіл скорочено до 47,9%.

Для забезпечення права громадян на доступність та якість повної загальної середньої освіти в області функціонують 476 закладів загальної середньої освіти з учнівським контингентом 95433 осіб. Діють 45 опорних закладів освіти та 22 філії.

У 2019/2020 навчальному році за новим Державним стандартом початкової освіти у 523 класах навчаються 9810 першокласників. Вживаються заходи щодо створення нового освітнього середовища в закладах загальної середньої освіти для впровадження компетентнісного навчання Нової української школи. На

закупівлю дидактичних матеріалів, музичних інструментів, сучасних меблів, комп'ютерного обладнання, підготовку вчителів кошти державного бюджету використано в повному обсязі 27,8 млн гривень.

У 2019 році в області у 135 закладах загальної середньої освіти діють 327 інклюзивних класів.

У 2019/2020 навчальному році всіма видами транспорту забезпечено безперебійний підвіз 9044 учнів сільської місцевості, що становить 100% від потреби. Для підвозу задіяно 318 транспортних одиниць, з них шкільних автобусів – 288.

У 2019 році збережено мережу закладів позашкільної освіти. За основними напрямками функціонують 72 заклади, до роботи у гуртках та секціях яких залучено понад 38 тисяч вихованців.

Влітку 2019 року в області функціонувало 464 заклади оздоровлення та відпочинку, в яких оздоровчо-відпочинкові послуги отримали понад 30 тисяч школярів.

Протягом 2019 року з різних джерел фінансування на покращення матеріально-технічної бази **закладів охорони здоров'я** області було спрямовано 285,6 млн грн, з них: на проведення ремонтно-будівельних робіт використано 112,4 млн грн; для придбання медичного обладнання та апаратури – 109,5 млн грн; для придбання комп'ютерної техніки та побутового обладнання – 18,6 млн грн; для придбання автотранспорту – 45,0 млн грн (59 одиниць).

На фінансове забезпечення лікувально-профілактичних закладів області протягом 2019 року спрямовано 2216,8 млн грн. Видатки на одного мешканця становлять 2149,66 грн.

З метою підвищення доступності медичного обслуговування до населення у сільській місцевості в області у 2019 році здійснювалося будівництво 21 сільської лікарської амбулаторії.

Оптимізація ліжкового фонду в області проводиться на приведення у відповідність до сучасної нормативної бази та реальних потреб населення у стаціонарній допомозі. Станом на 31.12.2019 ліжковий фонд медичних закладів області становить 8774 ліжка. Фактичне скорочення 306 ліжок відбулося в медичних закладах вторинного (91 ліжка) та третинного (215 ліжок) рівнів надання медичної допомоги. Незважаючи на щорічне скорочення ліжкового фонду, показник забезпеченості ліжка-місцями на 10 тис. населення перевищує показник по Україні (66,08) і становить 88,0.

У **сфері культури** забезпечено проведення на належному організаційному та творчому рівні ряду культурно-мистецьких заходів з нагоди державних свят, фестивалів та конкурсів, зокрема проведено 223 централізованих заходів.

З метою популяризації туристично-рекреаційного потенціалу області та збільшення туристичних потоків Чернігівщина була представлена у рамках 10 туристичних заходів; у Лодзі (Республіка Польща), Мінську, Гомелі (Республіка Білорусь), Києві, Одесі, Кропивницькому, Полтаві та Запоріжжі.

Проведено 4 рекламно-інформаційні тури по Чернігівській області для засобів масової-інформації, туроператорів та представників туристичної сфери України.

За 2019 рік туристичні об'єкти області відвідало 1,6 млн екскурсантів, що на 0,3 % більше, ніж у 2018 році. Майже у 2,7 рази збільшились надходження туристичного збору до місцевих бюджетів області, загальний обсяг яких склав 1 612,2 тис. гривень (у 2018 році – 599,4 тис. грн.).

У сфері фізичної культури та спорту протягом 2019 року на офіційних міжнародних і всеукраїнських змаганнях спортсменами області завойовано 844 медалі, у т.ч. 340 золотих. Підготовлено 37 майстрів спорту України, 6 майстрів спорту України міжнародного класу, 477 кандидатів у майстри спорту і першорозрядників.

До складу збірних команд України з олімпійських та неолімпійських видів спорту входять 217 представників Чернігівщини із 42 видів спорту.